

Fiilimsi (EYLEMSİ)

Fiilden türetilmesine rağmen fiil gibi kip ve kişi eki alarak çekimlenemeyen, olumsuzu yapılabilen ve isim-fiil, sıfat-fiil, zarf-fiil türleri bulunan sözcüklere **fiilimsi** denir.

Fiilimsilerin Özellikleri

- ▶ Yan cümlecik kurar.
- ▶ Cümlede ad soylu sözcük (isim, sıfat, zarf) olarak görev yapar.
- ▶ İsim çekim eklerini alabilir.
- ▶ Ek-fiil olarak yüklem olabilir.

Uyarı

Fiilimsiler, çekimli fiillerle karıştırılabilir. Fiilimsilerle çekimli fiillerin farkları aşağıda verilmiştir.

- ▶ Çekimli fiiller, kip ve kişi eki alır. Oysa fiilimsiler, bu ekleri alamaz.
- ▶ Fiilimsiler aldıkları eklerle göre cümlede isim, sıfat ve zarf görevlerinde kullanılır. Bu nedenle isim çekim eklerini (hâl, iyelik, çokluk, tamlayan, ek-fiil) alabilir.

Örnek:

“Sararmış” sözcüğünün aşağıdaki cümlelerde üstlendiği görevleri inceleyelim.

- ▶ Çiçeğin **sararmış** yapraklarını ayıkladı.
- ▶ Çiçek uzun süre sulanmayınca yapraklar **sararmış**.

Birinci cümlede “sararmış” sözcüğü, yapraklar sözcüğünü nitelemiştir dolayısıyla sıfat görevinde kullanılmıştır. İkinci cümlede ise kip eki aldığından yüklem olmuştur.

Sıra Sende 1

Türkiye, deprem bölgelerinden biri olarak kabul edilir.

I

Son yüzyılda birçok büyük deprem yaşayan ülke, bu fe-

II

laketlerin neden olduğu can kaybı ve yerinden edilmeler

III

ile karşı karşıya kalmıştır.

IV

Bu metinde numaralanmış sözcüklerden hangisi fiilimsi değildir?

- A) I B) II C) III D) IV

Sıra Sende 2

Fiil kök veya gövdelerine getirilen eklerle yapılan; cümlede isim, sıfat ve zarf görevinde kullanılan sözcüklere “fiilimsi” denir.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde fiilimsi kullanılmamıştır?

- A) Çözdüğüm sorulardan üç tanesini yanlış yapmışım.
 B) Pazar sabahları ailece kahvaltı yapmayı severiz.
 C) Bu sabah gökyüzünde farklı bir kızılık vardı.
 D) Kargodan gelen kitabın arka kapağı yırtılmıştı.

Etkinlik 1

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerin çekimli fiil mi fiilimsi mi olduklarını belirtiniz.

- a. Dün akşam başlayan yağmur, bugün de devam etti.
- b. Zorlu koşullar altında büyük başarılarla imza attı.
- c. Hayatı yaşamayı seven insanlar, daha uzun yaşıyor.
- ç. Cam kavanozda duran reçellerin tazeliği ilk günkü gibiydi.
- d. Kitaptaki şaşırtıcı serüveni küçük bir çocuk yaşamıştı.
- e. Eserlerin yalınlaşmış hâli çocuklar için daha iyi oluyor.
- f. Misketlerin hepsini arkadaşının kardeşine vermişti.
- g. Kalbimiz kırıldığında kendimizi çok yalnız hissederiz.

Etkinlik 2

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerin isim mi, çekimli fiil mi, fiilimsi mi olduklarını belirtiniz.

Cümleler	İsim	Çekimli Fiil	Fiilimsi
a. Toplantının <u>başlaması</u> ile salondaki uğultu kesildi.			
b. İki arkadaşın tartıştığını <u>öğrendim</u> ben de.			
c. Okuldan gelince kıyafetini <u>askıya</u> asmalısın.			
ç. Müdürün imzasını <u>bekleyen</u> evraklar var daha.			
d. Sizinle burada çok keyifli günler <u>geçireceğiz</u> .			
e. Senin <u>gözlem</u> yeteneğine her zaman güvenirim.			
f. Bu güzel takılara lütfen <u>bakmadan</u> geçmeyin.			
g. Ben <u>yüzmeyi</u> küçük yaşlarda dedemden öğrendim.			
ğ. Aramızda hâlâ <u>çözemediğimiz</u> sorunlar var.			
h. Akyaka'dan dönerken yolda <u>gözleme</u> yedik.			
ı. Babamla annem de çok <u>sever</u> kitap okumayı.			

Fiilimsi Çeşitleri

İsim-Fiil (Mastar, Ad-Eylem)

Fiil kök ya da gövdelerine getirilen “-iş, -me, -mek” ekleriyle türetilen fiilimsilere **isim-fiil** denir.

- ▶ Akşam, köfte yemeye gidelim.
- ▶ Perşembenin gelişi, çarşambadan bellidir.
- ▶ Sana anlatmak istediğim şeyler var.

Bu cümlelerdeki altı çizili sözcükler isim-fiildir.

İsim-fiiller, diğer isim soylu sözcükler gibi ek-fiil olarak yüklem olabilir.

Sıra Sende 3

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde isim-fiil kullanılmamıştır?

- A) Yola çıkmadan önce evi kontrol edin.
- B) Büyüyünce öğretmen olmak istiyor.
- C) Yağmur yağmaya başlayınca sevindik.
- D) Bazen seni anlamak çok zor oluyor.

Aşağıdaki cümlelerde yer alan isim-fiillerin altını çiziniz.

- a. Nazlı'nın şiir okuyuşunu eskiden beri hepimiz beğeniriz.
- b. İşlerime ara verip tatile çıkmayı çok istiyordum.
- c. İşe hemen başlamadı, önce bizi gözlemek istedi.
- ç. Bize uğramadan şehirden ayrılmasına anlam veremedik.
- d. Kitap okumak, hiç sıkılmadan yapabileceği tek uğraştı.
- e. Masada düzgün oturmayı bilmediğinden sırtın ağrıyor.

Sıra Sende 4

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde isim-fiil kullanılmamıştır?

- A) Bizleri en çok mutlu eden, sizlerin mutlu olmasıdır.
- B) Dayımın yaptığı iş, riskli ve oldukça yorucuydu.
- C) Küçükken dört gözle beklediğim, baharın geliyordu.
- D) Randevu saati gelmesine rağmen doktor gelmemişti.

- f. Kedilerin yürüyüşlerindeki zarafeti fotoğraflamıştı.
- g. Odasını temizlemek, dolabını düzenlemek aklına gelmez.
- ğ. Annemin aldığı hediye kaybetmeyi nasıl becerdin?
- h. Görüşlerini öğrenmeyi elbette çok isteriz.
- ı. Biraz dinlenmek, şehirden uzaklaşmak için gitmişlerdi.
- i. Küçük kızın içli içli ağlayışını Nedret Hanım unutamamıştı.

Ulti Not

İsim-fiil eki olan “-ma” ile olumsuzluk eki olan “-ma” karıştırılmamalıdır. Olumsuzluk eki alan sözcük, cümlede yüklem görevinde bulunur dolayısıyla isim-fiil değil; çekimli fiildir.

Örnek:

► Alarmı saat 08.00’e kurmayı unutmayın.

Bu cümlede “unutmayın” sözcüğü, cümlelerin yüklemidir ve olumsuzluk eki almıştır dolayısıyla çekimli fiildir. “Kurmayı” sözcüğü ise isim-fiildir.

Sıra Sende 5

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcüğün türü farklıdır?

- A) Her bildiğini her yerde anlatma, derdi babaannem.
 B) Toprağı kazmaya başlayınca gördüklerine inanamadı.
 C) Sonuna kadar uğraştı ama yarışmada birinci olamadı.
 D) Bugünün işini yarına bırakma, diyenler doğru söyler.

Sıra Sende 6

- I. Büyüklerin sözlerini yabana atma.
 II. Ekmek alma işi bugün bana kaldı.
 III. Bakma bana öyle suçluymuşum gibi.
 IV. Hiçbir şeyden korkma vicdanından başka.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde isim-fiil vardır?

- A) I B) II C) III D) IV

Etkinlik 4

Aşağıdaki cümlelerde kullanılan “-ma/-me” eklerinin görevlerini belirtiniz.

- a. İki arkadaş eski günlerden konuşmaya başladı.
 b. Yaşadığın şehirden ayrılırken ağlamadın mı hiç?
 c. Kardeşinin ödevlerine yardım etme, demiştim.
 ç. Seninle biraz konuşmaya ihtiyacı varmış.
 d. Teyzen seni görmeyi istediği için ta İzmir’den gelmiş.
 e. Olan biteni bizim de bilmeye hakkımız yok mu?
 f. Sırada beklerken zaman bir türlü geçmedi.
 g. Evi temizlemeye sabah erkenden başlamıştım.
 ğ. Buralarda daha fazla oyalanmayın, evinize gidin.
 h. İşlerini son dakikaya bırakma, bugünden planla.

Ulti Not

İsim-fiil eki alan bazı sözcükler, zaman içinde kalıplaşarak bir varlığın veya kavramın adı hâline gelmiştir. Bunlar fiilimsi değil, isim kabul edilir. İsim-fiil eki almış olan bir fiilin kalıcı isim oluşturup oluşturmadığını anlamak için sözcüğün olumsuzunun yapıp yapılamadığına bakılır. Kalıcı isim oluşturan sözcüğün olumsuzu yapılamaz.

Örnek:

- ▶ Yağmur yağıyor, çamaşırları balkona asma. (Çekimli fiil)
- ▶ Asma yaprağından değişik bir yemek yapmış. (Kalıcı isim)
- ▶ Balonları bahçenin duvarlarına asma işi benimmiş. (İsim-fiil)

Sıra Sende 7

- I. Anneannem, her zaman basma giymeyi tercih ederdi.
- II. Çimenlere basma, desek de kimseyi dinlemiyordu.
- III. Döğmeye basma işlemi tamamlanınca oyun biter.
- IV. Gazeteleri basma ve dağıtma görevini kim yapacak?

“Basma” **sözcüğü numaralanmış cümlelerin hangilerinde aynı görevde kullanılmıştır?**

- A) I ve II B) I ve III C) II ve IV D) III ve IV

Etkinlik 5

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerden kalıcı isim olanlara “K”, fiilimsi olanlara “F” yazınız.

a.	Annem televizyondaki <u>yemek</u> programlarına bayılır.	
b.	Kolinin altı yırtılmıştı, her şey yere <u>düşmek</u> üzereydi.	
c.	Doktorun odasını <u>danışmadan</u> öğrenebilirsiniz.	
ç.	Mangalı yakmak için yanlarında <u>çakmak</u> getirmemişler.	
d.	Aile içi konularda <u>yorum yapmak</u> bize düşmez, diyordu.	
e.	O gün annem beni okulun <u>çıkış</u> kapısında bekliyordu.	
f.	Bazı konularda bizler, gençlere <u>yol göstermek</u> zorundayız.	
g.	Okulda yapılan <u>yarışma</u> bizi kendimize getirdi.	
ğ.	Anlattıkları komikti, <u>gülmek</u> istiyorduk ama başaramıyorduk.	
h.	Kadının başında gözleriyle aynı renk, yeşil bir <u>yazma</u> vardı.	

1. Fiilimsiler, eylemden türeyen ancak eylemin bütün özelliklerini göstermeyen sözcüklerdir. Bunlar bir fiil gibi olumsuz yapılabilir ancak bir fiil gibi çekimlenemez.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde fiilimsi vardır?

- A) Çocuklarla beraber iki gün önce biz de sizin yanınıza gelecektik.
B) Uzmanlardan bu sorunun çözümü hakkında fikir alacağız.
C) Burada tutunabilmen için öncelikli olarak buranın kurallarını öğrenmelisin.
D) Zorunlu deprem sigortasını daha iki hafta önce yenilemiştim.

2. Aşağıdaki dizelerin hangisinde isim-fiil vardır?

- A) Ankara Kalesi'nde bir eski çalar saat
Bilmem kaç vuruştu
B) Bir yağmur yağıyor inceden ince
İçimizdeki binbir düşünce
C) Harmanlar misali savruluyordu
İslanmış bir ceylan yavrusu gibi
D) Bana düşmez can vermek, yumuşak bir kucakta
Ben bu kaldırımların emzirdiği çocuğum

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde isim-fiil, cümlede neden-sonuç ilişkisi kurmuştur?

- A) Onunla konuşmayı denememe rağmen beni bir türlü dinlemiyor.
B) Çocuklarını okutmak için memleketinden çok uzaklara gelmiş.
C) Onunla görüşmek bende farklı fikirlerin oluşmasını sağlıyor.
D) Sorunlarımızla baş etmek, onları çözmek zorundayız.

4. (I) Ankara'nın sembollerinden biri olan Ankara Kalesi'nin tarihi, Ankara'nın tarihi kadar eskidir. (II) Üzerine kurulu olduğu tepenin yüksek bölümünü kaplayan iç kale ve çevresini kuşatan dış kale olmak üzere iki kısımdan oluşur. (III) Dış kalenin yirmiyeye yakın kulesi vardır ve dış kale, eski Ankara şehrini çevirir. (IV) İç kale ise yaklaşık 43.000 metrekarelik bir yer kaplar, ayrıca 14-16 metre yüksekliğindeki duvarların üstünde çoğu 5 köşeli 42 kule vardır.

Bu metinde numaralanmış cümlelerin hangisinde isim-fiil vardır?

- A) I B) II C) III D) IV

5. I. Duydum ki bizi bırakmaya azmediyorsun, etme
Başka bir yâr, başka bir dostu meylediyorsun etme
II. Çalma bizi, bizden bizi, gitme o ellere doğru
Çalınmış başkalarına nazar ediyorsun, etme
III. Ey, makamı var ve yokun üzerinde olan kişi
Sen varlık sahasını öyle terk ediyorsun, etme
IV. Âşıklarla başa çıkacak gücün yoksa eğer
Aşka öyleyse ne diye hayret ediyorsun, etme

Numaralanmış dizelerin hangisinde isim-fiil vardır?

- A) I B) II C) III D) IV

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük isim-fiildir?

- A) Ankara'ya varmadan, bir yerde mola verip biraz dinlenelim.
B) Buradan fazla uzaklaşmadan etrafı şöyle bir dolaşabilirsin.
C) Babası ile konuşmadan tatil için plan yapmayı doğru bulmuyor.
D) Ben onunla yaptığımız görüşmeden iyi bir sonuç çıkacağını düşünmüyorum.

Sıfat-Fiil (Ortaç)

Fiil kök ya da gövdelerine getirilen “-an, -ası, -mez, -ar, -dik, -ecek, -miş” ekleriyle türetilen fiilimsilere **sıfat-fiil** denir.

Örnek:

- ▶ Öğleden sonra başlayan mesai bitmek bilmedi.
- ▶ Memleketimizin birbirinden güzel görüşü yerleri var.
- ▶ Baş edilemez sorunların bile üstesinden gelmişsiniz.
- ▶ Güler yüzlü insanlar da her zaman mutlu olmayabilir.
- ▶ Evde el değmedik yer bırakmadılar bugünkü ustalar.

Bu cümlelerdeki altı çizili sözler sıfat-fiildir.

Sıra Sende 8

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sıfat-fiil kullanılmamıştır?

- A) Depremin yıkıcı etkileri hâlâ hissediliyordu.
- B) Bahara gözlerini açan toprak, oldukça dingindi.
- C) Seni anmadığımız gün yok neredeyse.
- D) Gelecek yıllarda hepimiz farklı yerlerde oluruz.

Etkinlik 6

Aşağıdaki cümlelerde kullanılan sıfat-fiillerin altını çiziniz.

- a. Kırılan vazonun yerine yenisini almayı istiyorum.
- b. Şair, yıkılası dağlardan hep dert yanmış şiirlerinde.
- c. Onu her gördüğümde onulmaz yarasından söz eder.
- ç. Yanımızdan koşar adım geçince bir olay var sandık.
- d. Sınavda bildiğim konudan soru gelmeyince üzüldüm.
- e. Az sonra başlayacak toplantıya kimler katılacak?
- f. Önünüze hiçbir zaman aşılmayacak sorunlar gelmez.

Uyarı

Sıfat-fiiller ve fiillerden türeyen diğer sıfatlar karıştırılabilir. Bir sözcüğün sıfat-fiil olabilmesi için sıfat-fiil eklerinden birini alması ve olumsuzunun yapılabilmesi gerekir.

Örnek:

- ▶ Bana onaylayıcı bir bakış yolladı. (Sıfat)
- ▶ Beni onaylayan bir bakışı vardı. (Sıfat-fiil)

Sıra Sende 9

İşte bir eklem yeri daha

Doğayla ben, benimle doğa

Var, o kadar unutturacak şey var da

Neden bir o, bir söğüt ağacı

Sayısız yapraklarıyla karşımda

Bu şiirde numaralanmış sözcüklerden hangisi sıfat-fiildir?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV

Ulti Not

Sıfat-fiillerle çekimli eylemler birbirine karıştırılabilir. Yüklem görevindeki sözcüğün çekimli fiil olduğu unutulmamalıdır. “-miş, -ecek, -er, -mez” ekleri hem sıfat-fiil eki hem de kip ekidir. Bunu ayırt etmek için sözcüğe “-dı / -di / -tı / -ti / -tu / -tü” ekleri getirildiğinde sözcük, anlamlı oluyorsa çekimli fiil, anlamsız oluyorsa fiilimsi ekidir.

Örnek:

- ▶ Pışmemiş et, sağlığımızı tehdit eder. (Sıfat-fiil)
- ▶ Izgaradaki etlerin çoğu hiç pışmemiş. (Çekimli fiil)

Sıra Sende 10

- Her akşam birkaç satır yazar kara kaplı deftere.
- Düne kadar hikâye yazan yazar, bundan vazgeçti.
- Dükkâna girdiğimde yazar kasayla ilgileniyordu.
- Hiç üşenmeden çocukluk arkadaşına her ay mektup yazar.

“Yazar” **sözcüğü numaralanmış cümlelerin hangilerinde çekimli fiil olarak kullanılmıştır?**

A) I ve II	B) I ve IV
C) II ve III	D) III ve IV

Etkinlik 7

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerin çekimli fiil mi sıfat-fiil mi olduğunu belirtiniz.

a. Doğacak bir gün güneş hepimiz için, ben umutluyum.	
b. İzlenmiş filmleri tekrar tekrar izlemeyelim.	
c. Bu sır artık saklanmaz, her şeyi anlatmalısın annene.	
ç. Aralarında konuşulmadık konu kalmasın istiyorlardı.	
d. Kerem dönülmez yola girdiğini biliyordu ama susuyordu.	
e. Annesi işe gidince küçük kız arkasından ağlamış yine.	
f. Yatağımın başında çalar saatim hep durur.	
g. Anıl, arkadaşlarının ne dediğini umursar her zaman.	
ğ. Hiçbir konuda yanılmaz bir insan olduğumu söylemedim.	
h. Bundan sonra ne olacağı bilinmez, her şey şansa kaldı.	
ı. Durduk yere neden sorun çıkardınız, anlamadım ben.	
i. Üstü örtülemez birtakım gerçekler vardı herkesin bildiği.	
j. Düşünmezdi ailesinin bu olaydan sonra düşeceği durumu.	

Ulti Not

Sıfat-fiil eki almış kimi sözcükler, zaman içinde fiilimsi özelliğini kaybederek kalıcı isim hâline gelir.

Örnek:

- ▶ Ayakkabımı çekecek olmadan giyemiyorum.
(Kalıcı isim)
- ▶ Çile çekecek kişi, bunu kesinlikle kendisi tercih eder.
(Sıfat-fiil)

Sıra Sende 11

“-acak/-ecek” eki, eklendiği sözcüğü sıfat-fiil, çekimli fiil ya da kalıcı isim yapar.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde “-acak/-ecek” eki, eklendiği sözcüğü sıfat-fiil yapmıştır?

- A) Giyecek almak için çarşıya çıkmam gerekiyor.
- B) Sen de herkes gibi geleceğini düşünmelisin.
- C) Şirketin gelirleri bu yıl daha çok olacak gibi.
- D) Anlatacağım masalı eminim çok beğeneceksiniz.

Etkinlik 8

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcükleri inceleyerek özelliklerini tabloda işaretleyiniz.

Cümleler	Sıfat-Fiil	Çekimli Fiil	Kalıcı İsim
a. Bu yaz günü yanımızda <u>içecek</u> bir damla su bile yoktu.			
b. Bizimle yarın Ankara'ya anneannem de <u>gelecek</u> .			
c. Buzdolabındaki <u>çürümüş</u> meyveleri ve sebzeleri attık.			
ç. Arabaya yeni bir <u>silecek</u> taksak çok iyi olur.			
d. Patron çok kızdı, <u>söylemedik</u> laf bırakmadı bize.			
e. Aslı, eve <u>gelir</u> olsun diye, yarı zamanlı çalışmaya başlamış.			
f. Kendisini <u>bekleyen</u> kalabalığı eliyle selamlayıp dışarı çıktı.			
g. Yarım saat <u>dolmuş</u> bekledim, yanlış yerde beklemişim.			
ğ. Yaşlı adam her sabah burada <u>gezdirir</u> küçük köpeğini.			
h. Bizim seninle <u>söylenmemiş</u> sözlerimiz var.			
ı. Trabzon'un pek çok yerinde irili ufaklı <u>çağlayanlar</u> vardı.			
i. Bahçede <u>oynayan</u> arkadaşlarımın yanına gittim.			
j. Maden suyunu açmak için <u>açacak</u> istedi.			
k. Toplantı öncesi yakamıza isimliklerimizi <u>asacağız</u> .			

Adlaşmış Sıfat-Fiil

Kimi cümlelerde sıfat-fiilden sonra gelmesi gereken isim kullanılmayabilir. Bu durumda sıfat-fiil adlaşır. Bu tür sıfat-fiillere **adlaşmış sıfat-fiil** denir.

Örnek:

- Geziye gidecek öğrenciler, otobüse binsin. Bu cümlede “gidecek” sözcüğü sıfat-fiil, “öğrenciler” sözcüğü ise isimdir. “Öğrenciler” sözcüğü kullanılmadığında “gidecek” sıfat-fiili adlaşır ve cümle “Geziye gidecekler otobüse binsin.” şeklinde olur.

Sıra Sende 12

Bu vatan toprağın kara bağrında
I

Sıradağlar gibi duranlarındır
II

Bir tarih boyunca onun uğrunda
III

Kendini tarihe verenlerindir
IV

Bu dördlükteki numaralanmış sözcüklerden hangileri adlaşmış sıfat-fiildir?

- A) I ve II
B) I ve IV
C) II ve IV
D) III ve IV

Etkinlik 9

Aşağıdaki cümlelerde yer alan sıfat-fiilleri adlaşmış sıfat-fiillere çeviriniz.

a.

Bugüne kadar yaptığın hataları asla yüzüne vurmadım.

b.

Görevli, oyun esnasında fotoğraf çeken kişileri uyardı.

c.

Sınava girecek öğrencilerin belgeleri dağıtıldı.

ç.

Burada öğrendiğin bilgiler hayatına ışık olacak.

d.

Polis, kaçan suçlunun arkasından koşmaya başladı.

e.

Babam, sobanın üstündeki pişmiş kestaneleri eliyle alıyordu.

f.

Dinlemek istediğim şarkıların bir listesini yapmaya karar verdim.

g.

Belki bu söyleyeceğim sözler seni biraz incitecek.

ğ.

Kardeşimle, okuduğumuz kitaplarımızı okula bağışladık.

h.

İmzalanmış belgeleri, Melek Hanım'ın masasına bıraktım.

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sıfat-fiil yoktur?

- A) Uçuşan kar tanelerini izlerken zamanın nasıl geçtiğini anlamadım.
- B) Bu ortamlara girerken buralarda nelerle karşılaşabileceğini düşünmeliydin.
- C) Alışverişe çıkmışken sana da uğrayalım diye düşündük.
- D) Bayramı dört gözle bekleyen çocuklar, heyecandan uyuyamadı.

2. Birden ayrırımsadık ki ayrılık orada başlıyor

I
Tam da çiçeklerin sulanmadığı yerde
II
Konuşacak bir şeyler bulamıyorsak gün boyu
III
Derim ki ayrılık gündemdedir ne yapılsa
IV

Bu dizelerde numaralanmış sözcüklerden hangisi sıfat-fiildir?

- A) I B) II C) III D) IV

3. Sevdanın rengi uçmuş gözlerin terazisinde

I
Beni sana kul köle eden ayrılık değil mi
II
Kandıkça şaşkın gözlerim yalancı çehrelere
III
Başlayan şu sevdanın sonu ayrılık değil mi
IV

Bu dizelerde numaralanmış sözcüklerden hangileri sıfat-fiil değildir?

- A) I ve II B) I ve III
C) II ve IV D) III ve IV

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde adlaşmış sıfat-fiil vardır?

- A) Mülakata katılacaklar üst kattaki toplantı salonunda bekliyor.
- B) Yakacak parasını çaldığından günlerce uyuyamadı.
- C) Buralarda bize uzanacak bir yardım eli var mı, diye düşünmekten yoruldu.
- D) Uzun zamandır buralarda yiyecek tek lokma bir şey bulamamış.

5. I. Çiğneyerek bendini, vuran yorgun yıllara

- II. Sevdayı kül eyleyip tozan yeldir ayrılık
- III. Vuslatı düğümleyip ağı veren kullara
- IV. Menzile götürmeyen, bitmez yoldur ayrılık

Numaralanmış dizelerin hangisinde birden fazla sıfat-fiil vardır?

- A) I B) II C) III D) IV

6. (I) Mısır'ın Büyük Keops Piramidi, hiçbir tarihçi veya arkeoloğun kolayca tartışmak istemediği bir gizemi barındırıyor. (II) Tüm arkeologlar, piramidin yapısının yaklaşık 2.400.000 taş bloktan oluşan bir yapı olduğu konusunda hemfikir. (III) Bu blokların her biri 2 ila 70 ton arasında değişen ağırlıklara sahip ve her biri inanılmaz bir hassasiyetle yerleştirilmiş. (IV) Piramidin tabanı, sadece 1 santimetrelik bir hata payına sahipken kuzey yönü ise yalnızca 1 dereceyle hizalanmış.

Bu metinde numaralanmış cümlelerin hangisinde sıfat-fiil yoktur?

- A) I B) II C) III D) IV

Zarf-Fiil (Ulaç, Bağ-Fiil)

Fiillere getirilen “-ip, -ince, -arak, -rken, -dığında, -madan, ...-r, ...-mez, -dikçe, -esiye, ...-a ...-a, -cesine, -eli, -diğından” ekleriyle türetilen fiilimsilere **zarf-fiil** denir.

Örnek:

- ▶ Sorunlarınızı dile getirmeden bir yere varamazsınız.
- ▶ Okuldan çıkıp kütüphaneye gitmeyi alışkanlık edindi.
- ▶ Kulağı duymadığından söylenenleri anlamamıştı.
- ▶ Konuştukça rahatlıyor, arkadaşına hak veriyordu.

Bu cümlelerdeki altı çizili sözcükler zarf-fiildir.

Sıra Sende 13

Önemli bir teknolojik buluş olan otomobilin tarihi, XIX. yüzyılda enerji kaynağı olarak buharın kullanılmasıyla başlar ve içten yanmalı motorlarda petrolün kullanılmasıyla devam eder.

Bu metinde numaralanmış sözcüklerden hangisi zarf-fiildir?

- A) I B) II C) III D) IV

Etkinlik 10

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun zarf-fiil ekleriyle tamamlayınız.

- a. Sen böyle üzgün dur annen çok üzülüyor.
- b. Hiç ders çalış sınava girersen zayıf alırsın.
- c. Bazı işleri yap yap pratik kazanırsınız.
- ç. Sen burada böyle bekle herkes çoktan gitmiş.
- d. Biraz düşün öyle karar ver.
- e. Yaşlı kadın içi parçalanır ağlıyordu.
- f. Böyle saygısızlık yap kendi saygınlığını yitiriyorsun.
- g. Bu fotoğrafa bak belki bir şeyler hatırlar.

Ulti Not

Zarf-fiiller; genellikle eylemin nasıl, neden ve ne zaman gerçekleştiğini bildirir. Başka bir deyişle cümleye durum, neden ve zaman anlamı katar.

Sıra Sende 14

- I. Evin havalandırılmadığı içeri girince anlaşıyordu.
- II. Geç saatlerde bir köşeye çekilip şiir okurum.
- III. Okula gitmeden önce okumayı öğrendim.
- IV. Hava aydınlandığında yolun yarısına kadar gelmiştik.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde zarf-fiil, cümleye farklı anlam katmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV

Etkinlik 11

Aşağıdaki cümlelerde yer alan zarf-fiillerin altını çiziniz ve uygun alanı işaretleyiniz.

Cümleler	Zaman	Durum	Sebebi
a. Bugün yaşadıklarını güle oynaya anlattı.	☐	☐	☐
b. Tahsin amca gelince biz çıktık.	☐	☐	☐
c. Bu çocuk gözünü kırpmadan yalan söyleyebilir.	☐	☐	☐
ç. Onu doğum gününe çağırmadığınızdan üzgünmü.	☐	☐	☐
d. Bu bina yapılabildi neredeyse yirmi sene oldu.	☐	☐	☐
e. Pazara giderken Ayşen ablayı gördüm.	☐	☐	☐
f. Çocuklar lunaparkta doyasıya eğlenmişti.	☐	☐	☐
g. Soru okunur okunmaz doğru cevabı verdi.	☐	☐	☐
ğ. Size güvenemediğimden bu işe girmedim.	☐	☐	☐

Etkinlik 12

Aşağıdaki cümlelerde yer alan zarf-fiillerin altını çizip cümleye kattığı anlamı boş bırakılan yerlere yazınız.

a.

Sınavı kazanmak için ölesiye çalıştı.

Anlam:

b.

Saat on bire gelince annem haydi yatın artık, derdi.

Anlam:

c.

Zaman geçtikçe olayların etkisi de azalıyordu elbette.

Anlam:

ç.

Hep böyle düşünmeden hareket ediyorsun, sonrası pişmanlık oluyor.

Anlam:

d.

Olanların senin suçun olmadığını bil diye konuşuyorum.

Anlam:

e.

Aradan yıllar geçse de seni görür görmez tanımıştım.

Anlam:

f.

Aranızdaki sorunların pek çoğunu konuşarak halledebilirsiniz.

Anlam:

g.

Sen bu yolları giderken ben geri dönüyordum, diyerek çıkıştı kardeşine.

Anlam:

ğ.

Onu öyle karşımda görünce gerçekten çok şaşırmıştım.

Anlam:

h.

Bu kitabı beğendiğimden sana okumanı öneriyorum.

Anlam:

ı.

Sen işlerini bitiresiye kadar ben çoktan dönmüş olurum.

Anlam:

i.

Beni üzüp üzüp sonra özür dilemen hiçbir işe yaramıyor.

Anlam:

j.

Yaşlı adam yüzüme bir şeyler söylemek istercesine bakıyordu.

Anlam:

k.

Annemle ilgili konuştuğumdan böyle hüznlendim.

Anlam:

l.

Biz Antalya'ya taşınalı iki ay olmuştu, annem de yanımıza geldi.

Anlam:

1. I. Ağrı bilmez düşlerin, perdesini indiren
II. Ne barışa yol verip ne ahu zar dindiren
III. Uykulara set olup kahramanı sindiren
IV. Sevdayı kuru çayda boğan seldir ayrılık

Numaralanmış dizelerin hangilerinde zarf-fiil yoktur?

- A) I ve II B) I ve IV
C) II ve III D) III ve IV

2. Şu hayvanlar âlemi, yurt tutarken toprağı
I
Anlamaz nasipsizler, tutuşmaya köz gerek
II
Ağaç bile iniler, yel alırken yaprağı
III
Kan emen sülûklere, kokuşmadan tuz gerek
IV

Bu dizelerde numaralanmış sözcüklerden hangisi zarf-fiil değildir?

- A) I B) II C) III D) IV

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil vardır?**

- A) Annesinin elinden tutup gitmeyi çok istediği parka giderken çok mutlu görünüyordu.
B) Uzaktan bile görülebilen bu kulenin mühendisi olmak beni gururlandırıyor.
C) Bugün aldığımız haberle hepimizin yüzünde güller açtı.
D) Uzayan mola yüzünden hem otobüs kaptanı hem de yolcular huzursuzlanmaya başlamıştı.

4. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zarf-fiil yoktur?**

- A) Mor, tarih boyunca en pahalı renk oldu ve sadece krallıkların ve imparatorlukların başındaki seçkin kitlelerin alabileceği bir lüks renk olarak kaldı.
B) Mor rengin ilk kez bugünkü Suriye ve Lübnan'ın Akdeniz kıyı şeridinde yaşamış olan Fenikeliler tarafından bulunup kullanıldığı tahmin ediliyor.
C) Sadece bu bölgeye özgü bir deniz salyangozundan elde edilen mor rengin üretimi, yüzyıllarca diğer tüm renklerden daha zor olmuştur.
D) Bugün Lübnan sınırları içerisinde kalan Sur Antik Kent'inde bulunan salyangozlardan bir gram mor boya elde edebilmek için on binlerce salyangozun avlanıp işlenmesi gerekiyor.

5. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zarf-fiil cümle-ye diğerlerinden farklı anlam katmıştır?**

- A) Buradan kurtulmak için bundan daha fazla çabayarak beni ikna etmen gerekiyor.
B) Evdekilere danışmadan tatil için bize bir zaman veremeyeceğini söyledi.
C) Onunla konuşunca durumun aslında daha da karışık olduğunu anladık.
D) Evdeki eşyaları güzelce kolileyerek taşınma için hazır duruma getirdi.

CÜMLENİN ÖGELERİ

Bir yargı bildiren çekimli bir fiille veya çekimli bir fiille birlikte kullanılan sözcük dizisine **cümle** denir. Cümlede yargı, çekimli fiillerle veya ek-fiil almış isim soylu sözcüklerle sağlanır. Cümle, ögeleri bakımından iki ana başlıkta incelenir.

Temel Ögeler

Yüklem

Cümledeki işi, oluşu, hareketi ya da yargıyı bir zamana ve kişiye bağlayarak bildiren sözcüğe veya sözcük grubuna **yüklem** denir. Bir söz grubunu cümle hâline getiren öge, yüklemidir. Yüklem olmadan cümle tamamlanmış olmaz. Yüklem, cümlenin en temel ögesi olduğundan cümle, ögelerine ayrılırken önce yüklem bulunur.

Örnek: Yapacağı işlerin çoğunu erteledi.

Yüklem (Çekimli fiil)

Yaşlı adam nihayet bu hafta emekli oldu.

Yüklem (Birleşik fiil)

İnsanları hayata bağlayan duygu sevgidir.

Yüklem (İsim)

Giydiği kıyafetler her zaman pırıl pırıldı.

Yüklem (İkileme)

Etkinlik 13

Aşağıdaki cümlelerin yüklemelerini bulunuz. Cümleleri, yüklemelerin türüne göre uygun olan sözcük ya da sözcük gruplarıyla eşleştiriniz.

İsim Tamlaması

Sıfat Tamlaması

İkileme

Fiilimsi Grubu

Zamir

Deyim

Birleşik Fiil

a. Mutlu haberi alınca etekleri zil çaldı.

b. İzlediğimiz son filmin kurgusunu tek beğenmeyen benmişim.

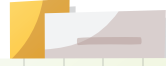
c. İhtiyacı olanlara her zaman yardım ediyordu.

ç. Sevgi ve umut yaşamın kaynağıdır.

d. Kazanan grubun adı Kara Şimşekler'di.

e. Başlamak, zafere adım atmaktır.

f. Bütün öğrencilerin gözleri ışıltı ışıltı.

Uyarı

Cümlenin ögeleri bulunurken söz öbekleri (deyimler, ikilemeler, tamlamalar, birleşik sözcükler, fiilimsi grupları, ünlem grupları, ünvan grupları, zarf ve sıfat grupları, bağlaç grupları) bölünmez.

Sıra Sende 15

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem yanlış gösterilmiştir?

- A) Çocuklar sokakta akşama kadar oynardı.
- B) Yolculuğa çıkacağı zaman yüzünde güller açardı.
- C) Bu sabah, uyandığımda gökyüzü kıpkırmızıydı.
- D) Evine gelen misafirin yardımıyla mutlu olmuştu.